

Addenda ad vol. I

* * *

5 *Vorbemerkung: bei rot ausgezeichneten Lemmata ist viel Nachtragsmaterial vorhanden; da aus dem Material keine zusätzlichen Aspekte zum jeweiligen Wort zu erwarten sind, werden keine weiteren Belege zitiert.* 5

10 * * * 10

ad 1. a post p. 1,37:

IV *comput. ad significandum litteram dominicalem* ('Sonntagsbuchstabe'; *de re v. H. Grotefend, Taschenbuch der Zeitrechnung.* ¹⁴2007. p. 4. 134sq.): LIBER ordin. Rhenaug. p. 241,21 per duos dies dominicos eodem hystorie dividuntur, quando dies dominica<e> in a vel b vel g occurrunt (*item* CONR. MUR. lib. ordin. 782). CONR. MUR. lib. ordin. 1585 si a fuerit dominicalis littera. 1596. *al.* 15

20 *ad 2. a p. 1,38sqq.:* abb: CHART. Laus. (SchweizZGesch. 12. 1962. p. 362,24). ACTA reg. Burgund. 48. *coniunctim scribitur* annativitate: CHART. Bund. 1269 p. 57,14. 20

25 *ad 3. a p. 5,22 in fine parenthesis: ibid. al.* 25

ad abacista p. 5,39sqq.: CARM. didasc. 191 creditor ecce refert, -a promptior omni, quid redeat lucri.

30 *post p. 5,53:*
abactor, -oris m. *abigeus* – einer der wegführen lässt, (fremden Besitz) weggibt (*de filiis Iacob*): RUP. TUIT. trin. 8,25 l. 1010 quale zeli sui refrigerium -es Ioseph indepti sunt? 30

35 **abacus**
abalieno 35

ad abavia

p. 8,1: script. -va: DIPL. Conr. III. 43 p. 71,7.
40 *p. 8,1sqq.:* DIPL. Conr. III. 43 p. 71,7 in anniversariis abavi nostri Cūnradi et -ve (*cf.* DIPL. Heinr. IV. 466 p. 630,13 ave) nostre Gisele et proavi nostri Heinrici. 40

45 *ad abavus p. 8,4sqq.:* CHART. Babenb. 421 p. 273,15 -us (*cf.* 196 p. 275,40 proavus) noster (*sc. ducis*) Liupoldus marchio. *al.* 45

*ad *abbacomes p. 8,19sqq.:* GERB. epist. 17 p. 40,1 quem (*Hugonem*) vestra lingua abbi-em dicitis (*v. notam ed.*).

50 *ad abba(s)*
p. 8,26sqq.: ha-: CHART. Bund. 1281 p. 69,15.
p. 10,67sqq.: CHART. Laus. 891 p. 713,13 Albertus connomine Abbas (*item* p. 714,2). 50

55 *ad abbata p. 12,58: in nomine loci:* REGISTR. Patav. I p. 73,3 ista sunt nomina villarum ... in A-ā ('Abteiland'; *v. notam ed.*). p. 279,13 absolvimus ... villam unam in A-ācia. *ibid. al.* 55

60 ***abbatialis**
***abbatiola**
abbatissa
***abbatiuncula** 60

65 *post p. 14,66: abbergaria v. albergaria.*
post p. 14,67: abbocator v. advocator. 65

abbreviatio

70 *post p. 15,20:*
***abbreviativus** (abr-), -a, -um. *contrahens – verkürzend:* CONR. MUR. summ. p. 162,19 de diversitate verborum, que requirit diversitas litterarum: ... sunt verba ... adiudicativa, abr-ā, abdicativa. 70

abbreviator

- 5 **ad *abbreviatura**
 p. 15,32: *script.* ebbrevit-: CHART. Ticin. 3 p. 17,9. 5
 p. 15,32sqq.: CHART. Ticin. 3 p. 17,9 (a. 1152) prout in
 ebbrevitura eius (*iudicis*) continebatur.

- 10 **ad abbrevio**
 p. 15,43sqq.: ANON. IV mus. 2 p. 46,9 qui (*Perotinus* 10
Magnus) ꝑvit eundem (*librum organi*).
 p. 15,51sqq.: CONR. MUR. summ. p. 112,3 primus modus
 ad-andi ... fit per figuram, que dicitur *emphasis eqs.*
 p. 15,63sqq.: ANON. IV mus. 2 p. 48,27 regula: omnis simplex
 15 figura, prout se ostendit sub suo nomine, elongatur vel ꝑatur. 15

abdicatio

- 20 *post p. 16,47:*
abdicativus, -a, -um. *negativus, privativus – verneinend,* 20
negierend, privativ: CONR. MUR. summ. p. 162,19 de
 diversitate verborum, que requirit diversitas litterarum: ... sunt
 verba ... affirmativa, ... ꝑa.

- 25 *post p. 16,51:*
abdicatrix, -is *f.* *quae reprobat – eine die verschmäht:* 25
 ALBERT. M. nat. bon. 150 p. 63,11 prima ꝑx (*sc. virgo Maria*)
 temporalium.

- 30 **ad 1. abdicō**
 p. 17,54: *c. gen. (cf. Leumann-Hofmann, Gramm. II. p. 83):* 30
 TRAD. Salisb. I 662^c (a. 1172) ꝑvit *Siboto* se ... predii. *absol.:*
 DIPL. Ludow. Pii 238 p. 595,10 (spur. s. XII.) si quis de familia
 35 ecclesiae alterius familiae uxorem duxerit, aut ꝑare cogatur aut
 pro amissione posteritatis suae ecclesiae triginta siclos omni 35
 anno persolvat. 3 *in vita monachali:* IDUNG. PRUF. dial.
 3,474 haec (*sc. decimas, redditus et tributa*) omnia quia ordo
 noster (*sc. Cisterciensis*) ꝑat, cum legitima possessione fruitur
 monastica quiete.
 40 p. 17,69sqq.: CONST. Melf. 3,90 ab eis (*sc. militibus alee*
indulgentibus) ... iudicia, que viris militaribus sunt concessa, ...
 ꝑantes (-amus *var. l.*).

- 45 **ad abdo**
 p. 18,21: *script.:* add(o): EPIST. Frid. II. imp. 11 (DtArch. 45
 19. 1963. p. 431,4; *cod.*). apd(o): EUPOLEMIUS 2,229.
subst. abditum p. 18,37sqq.: HIST. peregr. p. 153,15
 nemorum ꝑa. HIST. de exp. Frid. imp. p. 28,6 ex ꝑis. p. 59,8 de
 ꝑis silvarum.
 50

- ad abduco**
 p. 18,60: *c. supino:* VITA Heinr. IV. 8 p. 29,21.
 p. 19,12: 4 *abolere – auslöschen (subi. et obi. res):* CHART.
 55 Welt. 19 p. 128,32 (a. 1259) ne ꝑat error aut oblivio, providencia
 ... facta solet litteris ... perhennare. 21 p. 130,27 ne quid de 55
 gestis mortalium ꝑat error *eqs.*

- post p. 19,70:*
 ***abedra** (absce-), -ae *f.* *exedra – Apsis, Chor:* CAPIT. episc.
 60 I p. 153,26 prohibendum ..., ut in ecclesia nullatenus
 sepeliantur, sed in atrio aut in porticu aut ꝑa (*ex absce- corr. B;*
exedra [abscedar var. l.] REGINO syn. caus.) ecclesiae (cf. vol.
III. p. 1552,46sq.).

- 65 **ad 1. abeo**
 p. 20,32sqq.: DIPL. Loth. I. 85 p. 208,27 ut, ubicumque ... 65
 missi illorum (*imperatorum*) ... ꝑissent, nemo teloneum ab eis
 exigere presumeret. p. 208,37 ut ... liceat eis (*fratribus*) ...
 secure ... ꝑire et redire. SALIMB. chron. p. 447,14 ꝑit viam suam
 70 (p. 538,34; *cf. e. g. p. 225,26 ut iret viam suam. aliter vol. I. p.*
20,19).
post p. 20,51:

- IV *destrui* – zerstört werden, 'abgeben': CARM. de Iuda 2,232 solvo (sc. *Christus*) manufactum templum ...; hoc presenter -it et tertia lux revocabit (*spectat ad Vulg. Matth. 26,61*).
- 5 V *durare* – dauern, 'gehen' (*vi praeverbii fere evanida*): ALBERT. M. metaph. 2,8th causa finalis non potest -ire in infinitum. 5
- ad aberro**
p. 21,9: c *errare* – (*sich*) *irren*: MANEG. c. Wolfh. 9 p. 62,18
10 Socratici, Phitagorei ... -arunt et errores suos argutis inventionibus adiuverunt. HIST. de exp. Frid. imp. p. 75,14 in fide sanctę trinitatis -ant (sc. *Graeci*). 10
- adi. aberrans**, -antis. *neutr. usu adv. i. q. per vias devias – auf Abwegen*: HERM. CARINTH. essent. 2 p. 234,12 cui (sc. *homini*) ... per alterutrum Pitagorici bivii tramitem aut tamquam devium (*sed cf. vol. III. p. 530,61*) et -s usque in posterum nichil descendere aut ... ad summam triumphii coronam demum conscendere necesse est. 15
- 20 *post p. 21,43: abfugio v. aufugio.* 20
post p. 21,44: [abheredibus v. ad et heres.]
- ad abhinc**
p. 21,48: *latius i. q. hic – hier*: NICOL. BIBER. carm. 1953 fit
25 -c et abinde tumultus. 25
- ad abhorreo**
p. 21,70: 4 (*ex*)*terreri* – *erschrecken (über), Angst bekommen*: HERM. SANGALL. Wibor. 1,30 p. 188,4 ille (*dux*) quasi -ens eius dictis iterando confirmat iuramenta. *absol.* 30 (*'zurückschrecken', 'schaudern'*): VITA Heindr. IV. 11 p. 37,6 barbara regna tam inhumanum facinus damnant ...; ipsi pagani -ent. 30
- 35 **ad abicio** 35
p. 22,58: *gerund. pro subst.*: ALFAN. premn. phys. pro. 14 p. 3 -enda et recipienda non sine rata ratione deligentur et improbantur.
- adi. abiectus**
40 p. 23,11: 4 *abditus, occultus – verborgen*: ALFAN. premn. phys. pro. 9 p. 2 ingenioli -a in parte. 40
- ad 1. abiectio**
45 p. 23,48sq.: DIPL. Conr. III. 77 p. 137,30 religionis dolentes -em. 45
p. 23,58sq.: HERM. IUD. conv. 6 p. 89,18 cernens ... abitus -em.
- 50 p. 23,63sq.: VITA Heindr. IV. 11 p. 37,3 in -em meam. HERM. IUD. conv. 6 p. 88,24 cunctos fratres totius -is humilitate prevenire certantes (sc. *comites*). p. 91,21 semetipsos in omni humilitate et -e despicientibus (sc. *Dominus mitis est*). 50
- ad abiegnus**
55 p. 24,45 *in parenthesi post abegnis: abietinis.* 55
- ad abies**
p. 24,60: *in descriptione terminorum*: CHART. Stir. I 170 p. 169,21 (c. 1135) ex altera parte usque ad -em cum cruce.
- 60 **ad *abietinus** 60
p. 25,18: *v. et l. 54.*
- ad abigo**
65 p. 25,38: *amittere – verlieren*: NICOL. BIBER. carm. 75 sine censu, ... rebus -tis (in actis, subactis *var. l.*) nudus eos (*philosophos*) vere facit intellectus egere. 65
p. 25,49: *e facere, reddere – (fabren) lassen*: NICOL. BIBER. carm. 1086 cum flatum ventris -egit *tyrannus*.
- 70 **ad abinde** 70
p. 25,64sq.: NICOL. BIBER. carm. 1953 fit abhinc et -e tumultus.

p. 26,3sqq.: DIPL. Loth. I. 120 p. 277,28 ut habitatores locelli ipsius (sc. *Lugdunensis*) ... meliores et utiliores ꝥe efficiantur (inde p. 283,17).

5 **abintus**

5

post p. 26,60:

***abiudicativus**-a, -um. ad *abiudicationem* pertinens, *negativus, privativus* – *verneinend, negierend, privativ*: CONR. MUR. summ. p. 162,18 de diversitate verborum, que requirit diversitas litterarum: ... sunt verba ... ꝥa, adiudicativa.

10

ad **abiudico**

p. 27,3sqq.: DIPL. Conr. III. 144 p. 261,38 consuetudines.

15 p. 27,7: c *remissius i. q. statuere* – *festsetzen, bestimmen (usu impers.)*: DIPL. Conr. III. 203 -tum est, quod theloneum a nullo exigi debet nisi a mercatoribus, qui *eqs.*

ad **abiungo**

20 p. 27,30sqq.: GERHOH. (?) tract. II 50 rationalis ... creatura ... felicitatis sue forme et cause quanto vicinius et artius iungitur, tanto vivacius, verius et felicius est, vivit et gaudet; quanto longius et laxius ꝥitur, tanto minus est *eqs.*

25 ad **abiuro** post p. 28,33:

subst. abiuratum, -i n. *quod celatum est* – *was verschwiegen, verheimlicht wird*: NOTKER. BALB. gest. 1,23 p. 32,10 ꝥa et in diebus necessitatis abstrusa.

25

30 ad **ablacto** p. 28,69: *spectat ad animalia* ('säugen'): PAULIN. AQUIL. c. Fel. 3,10 l. 15 lamia nudata mamma virulento ꝥat (ob- R) catulos lacte.

30

ad **ablatio**

p. 29,30sqq.: CHART. Burgenl. II 186 (a. 1279) ꝥacione rerum comitis ('Einziehung'). *exactio* – *Forderung, Einbehaltung*: CHART. Eberb. 474 p. 274,2 (a. 1280) oves ... dicte grangie sine cuiusque prohibitione seu pignorum ꝥe pascentur.

35

p. 29,39sqq.: ALBERT. M. metaph. 9,1,4 p. 413,36 'negatione' ... 'et ꝥe' (p. 1046¹⁴ ἀποφοῦᾶ) huius (*habitus*) 'ostendit contrarium', quod est privatio.

40

ad **ablativus**

p. 29,68: c *negativus, privativus* – *verneinend, negierend, privativ*: CONR. MUR. summ. p. 162,19 de diversitate verborum, que requirit diversitas litterarum: ... sunt verba ... assignativa, ꝥa.

45

p. 30,10: in alleg.: HUGO TRIMB. sols. epil. 217 invenit (sc. *dativus Simonis Magi*) nequicie rerum ꝥum (v. *notam ed.*).

50

post p. 30,32:

***ablevites**, -ae m. acc. pl. -es. de sacerdote qui non erat de filiis Levi i. q. *pseudo-levites* – *falscher Levit* (cf. *Vulg. III reg. 12,31*): GLOSS. psalt. Lunaelac. 70,1 David psalmus, filiorum Ionadab, (gloss. V: forte traditionem habuerunt, quia filii Syon ad ꝥes psallebantur *eqs.*) et priorum captivorum.

55

ad **abluo** p. 31,47 in fine lineae: al.

60 post p. 31,58:

***ablutatorium**, -i n. (abluere; v. *DuC. s. v.*) *vas in quo sordidae vestes eluuntur, alveus* – (*Wasch-*)*Trog*: LIBER tram. 185,2 veniat ipse (sc. *frater super borrea constitutus*) cum ꝥo famulorum ad deportanda illa (*vestimenta*).

65

ad **ablutio** p. 32,21 in fine lineae: al.

ad ***abmordeo**, -morsum, -ere. 1 *demordere, mordicus auferre* – *abbeißen*:

70 p. 32,55: YSENGRIMUS 2,125 rustica ... ꝥura putatur relliquias trunci retis. 6,550 ꝥsum ... suo deserit *lupus* ore pedem. ALBERT. M. animal. 24,29 quod (sc. *polipi*) brachium subito ꝥet dentatus. 2 *morsu dividere* – *durchbeißen*: ALBERT.

- M. animal. 7,45 interficit *lupus* ea (*animalia lassata*) ꝑendo guttura et cannas gutturis eorum.
- 5 *ad abnego* p. 33,29sqq.: TRACT. de divis. phil. p. 45,30 que (*theologia negationis*) omnia vocabula a Deo ꝑat. 5
- ad abnepos* p. 34,9 in fine paragraphi 1: al.
- post p. 34,15:
- 10 **abneptis**, -is f. *pronepotis filia, avi neptis – Ururenkelin*: EPIST. Teg. II 112 p. 142,2 abnepos et ꝑis VII^a generatio et VI^{as} gradus est (cf. *comm. ed. p. 141*). 10
- ad abnuo*
- 15 p. 34,38: *expressius i. q. repellere – abweisend sein*: VITA 15
Heinr. IV. 9 p. 30,28 ille (*filius*) prorsus ꝑit et se non ulterius secum (*i. cum patre*) partem habiturum, quia excommunicatus esset, asseruit.
- 20 p. 34,49: *dissentire, discordare – widersprechen*: VITA Heinr. 20
IV. 13 p. 41,22 nec ... consensit nec ꝑit.
- ad aboleo*
- p. 35,27sqq.: CHART. Babenb. 259 (a. 1226) illam (*consuetudinem*) penitus ꝑendam duximus.
- 25 p. 35,35: *mediopass. i. q. obsolescere, tolli – abkommen, 25*
erlöschen (ni spectat ad l. 23sqq.): CHART. Raitenh. 194 (a. 1251) ut ... contractus ... nulla diuturnitate temporis valeat ꝑeri.
- 30 *adi. abolitus* p. 35,51: 4 *incertus – undeutlich*: CHART. Ror. 30
40 p. 194,30 (a. 1263) predii limites adeo fuerant extirpati et ꝑi ..., ut nulli moderni scirent ... terminos demonstrare.
- abolitio**
- 35 *ad abominabilis* p. 36,26 in fine lineae: al. 35
- abominatio**
abominor (abho-) et abomino (abho-)
- 40 *ad aborsus* p. 37,58 in fine paragraphi 3 a: al. 40
- abortivus**
- 45 *ad abortus* p. 38,60: *fort. huc spectat*: PONTIF. Rom.-Germ. 45
136,13 p. 238,27 fecisti ... vota, que fiunt ad arbores ..., aut per ullum ingenium vovisti, aut sortitus fuisti, aut arborum (ꝑu G) fecisti?
- 50 *ad abra* p. 38,67sqq.: CARM. de Iuda 2,267 negat (*sc. Petrus*) 50
in genta; quo valvas egrediente altera mox ꝑa videt hunc (*spectat ad Vulg. Matth. 26,71*).
- 55 *ad abrasio* p. 39,45sqq.: PAUL. AEGIN. cur. 3 plures ... gnovi 55
per solam confricationem et frequenter ꝑem (3,1,3 δία ... ἀποξυρήσεως) capillos produxisse.
- post p. 39,50:
- 60 ?***abreclino**, -are. (*fort. subest aliud verbum; de copia 60*
textus a. 1641 v. comm. ed. p. 67 et 97) *vagari, declinare – herumschweifen, sich entfernen*: VITA Landel. Ettenh. 2,4 p. 105,39 ut ... aliae (*sc. feminae*) ... in eremo ꝑrent (cf. *alio sensu/ aliter* p. 105,41 mulier ... se ... humotenus reclinavit).
- abrenuntiatio**
- 65 65
- post p. 40,16:
- ***abrenuntiator**, -oris m. *qui (mundo, possessionibus) 65*
renuntiat, asceta – einer der der Welt entsagt, (auf weltlichen Besitz) verzichtet, Asket: GLOSS. psalt. Lunaelac. 30,11 David haec (*Vulg. psalm. 30,11*) dicit, quando in deserto morabatur, 70
Christus, quia quasi ꝑr nihil possidebat.
- 1. abrenuntio (-cio)**

- ad abripio*
ad abrodo
- 5 *ad abrumpo* 5
p. 42,40: refl. c. sensu se separandi: DIPL. Conr. III. 251 p. 437,24 ut sese a conexione ... cenobii ... -ere conati sunt alterius loci monachi.
p. 42,49sqq.: RATHER. chart. (QuellForschItArch. 29. 1938/39. p. 34,22) facti certitudinem -ere. al.
- 10 *p. 42,64sqq.: HIST. peregr. p. 135,32 per ... -a montium. HIST. de exp. Frid. imp. p. 89,33. ibid. al.* 10
- 15 *ad abruptio p. 43,5sqq.: GERHOH. (?) tract. II 42 quanto queque (sc. res) ... difficilius ab universali suo principio seu naturali vagatione sive -e voluntaria discedunt, tanto eqs.* 15
- ad abscedere*
p. 43,50sqq.: DIPL. Loth. I. 97 p. 236,8 ut nusquam a nostra -at diaconus fidelitate.
p. 43,54: d evanescere - vergehen: AMARC. serm. 3,112 honos et mobilis abcessit ... opulencia rerum.
- 20 *post p. 43,57: absencia, absentia v. absentia.* 20
- 25 *ad abscessus*
ad abscido
ad abscindo
ad abscisio
- 30 *post p. 45,48:*
**absconditorium, -i n. lanterna, umbraculum - Laterne, (Lampen-)Schirm: CATAL. thes. Germ. 6,18 (a. 1127) -a luminis II, unum cristallinum, unum argenteum. 7,10 -um I argenteum.* 30
- 35 *ad abscondo*
- 40 *absulto v. ausculto.*
absens v. absum. 40
- ad absentatio*
ad absentia (-sce-)
ad absento
- 45 *ad 1. absinthium* 45
ad absis
ad absolvo
adi. absolutus
adv. absolute
- 50 *ad absolutio* 50
ad absonus
ad absorbeo
ad absorbitio
ad absque
- 55 *ad absterreo* 55
ad abstinencia (aps-, -cia)
ad abstineo
*ad 1. *abstipulatio*
*2. *abstipulatio v. astipulatio.*
- 60 **abstipulo* 60
ad abstractio
ad abstractivus
*adv. *abstractive*
- 65 *ad abstraho (-aeret)* 65
adv. 1. abstracte
ad abstrudo
adi. abstrusus
abstula v. hastula.
- 70 *ad absum* 70
part. absens (gen. pl. absentorum)
ad absumo
ad absurdus
subst. absurdum

- ad ***absus** (apsus)
[abticium v. 1. absinthium.]
abto v. opto.
- 5 ad p. 66,32 post attingo: 5
***abtrunco**, -atum, -are. (ab et truncare) *truncare*,
abscindere – *abschneiden*: VITA Landel. Ettenh. 2,6 viderunt
(sc. mulieres) baculum frondentem, quem ꝑtum de arbore una
earum illic se pridie humo meminerat impressisse.
- 10 **abtus** v. aptus. 10
ad **abundantia** (ha-)
- post p. 67,6:
15 **abundatio** (ha-), -onis f. *abundantia, copia* – *Fülle*: VITA 15
Odil. 14 (MGMer. VI p. 45,10; s. X.) locus amoenus erat et
aquarum hꝑc (-e, [h]abundantia [-cia] var. l.) locuples.
- ad **abunde** (ha-) 20
ad **abundo** (ha-) 20
subst. **abundans**
adv. **abundanter**
- ad **abusio**
ad **abusivus**
25 adv. **abusive** 25
ad **abusus**, -us
ad **abutor**
- post p. 70,22:
30 **abutrinque** v. ab et utrimque. 30
- ad **abyssus** (abissus, -os)
ac (ad)
- ad 1. **acacia**
35 ad **acanthus** 35
ad **acatalecticus**
ad 1. **accedo** (asc-)
ad **accelero**
ad **accendo**
- 40 ad 1. **accensio** (-ss-) 40
ad ***accensivus**
subst. **accensivum**
ad 1. **accensus**
ad ***accentricus**
- 45 ad ***accentro** 45
p. 78,50: ?script. –rit(o): URSO gloss. 57 p. 92,36.
p. 78,50sqq.: URSO gloss. 57 p. 92,36 siccitas, dum partes
extremas ꝑtat, rotundat, et cum consumit, incurtat.
- 50 ad **acceptabilis** 50
adv. **acceptabiliter**
ad ***acceptabilitas**
ad **acceptator**
- 55 ad **acceptio** 55
ad **accepto**
ad 1. **acceptor**
ad **accessibilis**
ad 1. **accessio**
- 60 post p. 82,54: 60
2. ***accessio**, -are. *de facultate accedendi i. q. accessum*
habere, pervenire – *Zugang haben, (hin)gelangen (zu)*: CHART.
Ticin. 8 p. 23,29 (a. 1188) ut ... Bertramms ... et sui heredes
possint ꝑare ... ad pratium suum.
- 65 ***accessium**, -i n. (*accessiare) *accessus* – *Zugang*: 65
CHART. Ticin. 110 p. 60,29sqq. (a. 1221) salvo eo, quod
inferius terminabitur de facto ꝑi iamscriptorum de valle
Vedasca; quod ꝑum statuerunt (sc. procuratores) esse debere a
70 predicta valle eqs. CHART. Bund. 968 p. 397,29 item de campo 70
uno, et dicitur ibi prope, cui coheret a mane ꝑum, a meridie
habatis, ... et est pertica una.

	<i>ad</i> *accessorius	
	<i>ad</i> accessus, -us	
	<i>ad</i> accidentalis	
5	p. 84,60: <i>script. adv. -tial-</i> : BERTH. RATISB. serm. exc. p. 71,22.	5
	<i>adv. accidentaliter</i>	
	<i>ad</i> 1. accido	
	<i>subst. accidens</i>	
10	<i>ad</i> accinctus, -us	10
	<i>ad</i> accingo	
	<i>ad</i> accipio (aci-)	
	<i>adi. 1. non-accipiens</i>	
	2. acceptus	
15	<i>ad</i> accipiter	15
	<i>ad</i> 1. accito	
	<i>ad</i> acclamatio (adc-)	
	<i>ad</i> acclamo	
	<i>ecclesia v. ecclesia.</i>	
20	<i>ad</i> acclinis (acclinus)	20
	<i>ad</i> accola	
	<i>post p. 97,66:</i>	
25	*accommodabiliter (-omo-) <i>adv. favorabiliter, propenso animo – wohlwollend, bereitwillig</i> : CHART. Sil. D IV 367 p. 244,35 (a. 1279) nos (<i>sc. regina</i>) fidei purae zelum ... gratiosius intuentes et propter hoc ... cupientes ipsorum (<i>sc. iudicis et civium</i>) accomo-r providere quieti.	25
	<i>ad</i> accommodatio (-omo-)	
30	<i>ad</i> accommodo (-omo-)	30
	<i>ad</i> accommodus	
	<i>subst. accommodum</i>	
	<i>ad</i> *accordatio	
35	<i>ad</i> *accordo	35
	p. 100,15: <i>script. adconc-</i> : ANNAL. Plac. a. 1278 p. 570,38.	
	p. 100,20: <i>mediopass.</i> : ANNAL. Plac. a. 1278 p. 570,38	
	Bononienses adcon-ti sunt et omnes extrinseci intraverunt, et sunt in civitate in concordia per sententiam domni pape.	
40	<i>ad</i> *accordum (aco-, -dium)	40
	<i>ad</i> 1. accresco	
	<i>post p. 102,22:</i>	
45	accubitio (acu-, -batio), -onis <i>f. actio accubandi, quiescendi – das Liegen, Ruben</i> : PAUL. AEGIN. cur. 70 p. 48,15 facit ... passionem (<i>i. tetanum</i>), etsi raro, labor et in terram -atio (acubatio A), (3,20,1 p. 168,15 χαμεννία) et honeris elevatio eqs.	45
50	<i>ad</i> accubitum	50
	<i>ad</i> accubitus, -us	
	<i>ad</i> accubo	
	<i>ad</i> accumbo	
	<i>ad</i> accumulo	
55	<i>ad</i> accuro, -are	55
	<i>adv. accurate</i>	
	<i>ad</i> accurro	
	<i>ad</i> accusabilis	
60	<i>post p. 105,24:</i>	60
	*accusabilitas, -atis <i>f. possibilitas accusandi, accusatio, incusatio, inculpatio – Möglichkeit angeklagt zu werden, Anklage</i> : ALBERT. M. eth. I 762 p. 645,66 quamvis possit esse -s in uno amicorum propter honestum, non tamen in altero est ratio accusandi. 777 p. 658,5 quidam sunt, 'qui dant propter' ipsum dare, et 'talis amicitia non' habet 'em' (<i>cf. p. 1164^r,35 ἀνέγκλητοι</i>), quia est 'secundum virtutem'. Matth. 6,14 p. 222,41 in secundo paragrapho ... quattuor tangit, ... et ultimum est -s et generalitas, cum dicit: 'peccata vestra' (<i>cf. antea p. 222,31 culpabilitas</i>).	65
70	<i>ad</i> accusatio	70
	<i>ad</i> accusativus	

	<i>ad accusator</i>	
	<i>ad accuso</i>	
	<i>subst. 1. accusans, -antis m.</i>	
5	<i>ad acedia</i> (accidia)	
	<i>ad acedior</i> (accid-)	5
	<i>post p. 108,17:</i>	
	[<i>acentinus v. *acerinus.</i>]	
10	<i>ad acephala</i>	
	<i>ad acephalus</i>	10
	<i>ad 2. acer</i>	
	<i>ad acerbo</i>	
15	<i>ad acerbus</i> (-vus)	
	<i>ad *acerinus p. 112,6: TRACT. de chirurg. 1037 quem (sc. patientem) cum excitare volueris, aliam spongiam aceto acentino (-o var. l.) infusam ad nares frequenter applica.</i>	15
20	<i>post p. 112,47:</i>	
	1. <i>*acerum</i> (ciron, cyrrhon, -on), -i n. (ἄκηρος)	20
	<i>emplastrum sine cera confectum – Pflaster ohne Wachs: THEOD. CERV. chirurg. 3,11 p. 163^D quod (medicamen) dicitur cyrrhon (ciron ed. a. 1499 p. 118^a et a. 1519 p. 129^b; cf. Galen. XIII. p. 759,14 ed. Kühn ἄκηρος [acerum versio lat.; gloss.: hoc est absque cera]), quod ceram non recipit.</i>	
25	2. <i>acerum v. aciarium.</i>	25
	<i>ad acerra</i> (-rta)	
30	<i>ad 1. acervus</i>	
	2. <i>acervus v. acerbus</i>	30
	<i>ad acesco</i>	
	<i>ad acetabulum</i>	
35	<i>ad acetosus</i>	
	<i>ad acetum</i>	35
	<i>acharius v. aicharius</i>	
	<i>ad achates</i> (agathes)	
	<i>achatia v. acacia</i>	
40	<i>post p. 116,31: achronicus v. acronychus.</i>	40
	<i>ad aciarium</i>	
	<i>ad acidus</i>	
	<i>ad acies</i>	
45	<i>ad acipenser</i>	
	<i>acleario v. coc(h)lear</i>	45
	1. <i>acmen v. agmen</i>	
	2. <i>acmen v. augmen</i>	
50	<i>ad *acolasia</i> (ako-)	
	<i>ad acolythatus</i> (-lita-)	50
	<i>ad acolythus</i> (-lit-, -tus)	
	<i>ad *acordium v. *accord(i)um</i>	
	<i>acos v. acus</i>	
55	<i>ad *acquaestus</i>	
	<i>ad acquiesco</i>	55
	<i>ad *acquieto</i>	
	<i>ad acquiro</i> (aq-)	
	<i>ad acquisitio</i> (aq-)	
	<i>ad acquisitor</i> (aq-)	
60	<i>ad *acquisto</i> (aq-)	
	<i>ad *acquistum</i> (aq-)	60
	<i>ad *acquito</i>	
	<i>ad acredo</i>	
	<i>ad acredula</i>	
65	[<i>acrisia v. aorasia.</i>]	65
	<i>ad acroama</i> (-oma)	
	<i>ad *acrocholus</i>	
	<i>post p. 130,24:</i>	
70	<i>acronychus</i> (achronicus), -a, -um. (ἄκρονυχος; <i>de script. achronicus cf. ThLL. s. v.) nocte imminente eveniens – bei Einbruch der Nacht eintretend, 'akronychisch': PS. BEDA mund. const. 1,235 Venus ... et Mercurius numquam in triceto</i>	70

vel in quadriceto regulariter distant a sole nec ach-ico ortu oriuntur aut occidunt, quia *eqs.* 1,246 est ... ortus alius mundanus, alius heliacus, alius ach-icus. 1,249 ach-icus, cum aliqua stella vel sidus occidit er oppositum illius per diametrum oritur; 'chronos' autem 'tempus' interpretatur. 1,254 ach-icus est occasus, cum *eqs.*

5

acror, -oris *m.* *acor, acritudo* – *Säure: remissius de sapore vini i. q. gradus – Stärke, Intensität:* PETR. DAM. *epist.* 132 p. 441,3 noli (*sc. monachus*) ... callere, quid Argitis, quid Rhodia sapiat, quem suavitatis -em Thmolius cum purpureis Preciis Psithisque componat (*cf. notam ed.*).

10

ad *acrumen
ad acsi
15 *acstellarea *v.* *stelaria. 15
actente v. attente.
actenus v. hactenus.
ad *actibilis
ad actio
20 *ad* actionarius 20
ad actito
ad activus
adv. active
ad 1. actor
25 2. actor *v.* auctor 25
actoritas v. auctoritas
ad actualis
ad actus, -us
ad *acualis
30 *ad* aculeatus 30
ad aculeus
ad acumen
ad acumino
ad 2. acuo
35 *adi.* acutus 35
subst. 3. acutum

post p. 146,72:
acupictus v. 2. acus *et* pingo.
40
ad 2. acus (acos) 40
p. 147,8: *coniunctim scribitur* acupictus: CATAL. *thes.* Germ. 6,25sq. 7,26.
p. 147,19sqq.: CATAL. *thes.* Germ. 6,25sq. (a. 1127) pannus Sarracenus et alius acupictus ad sepulcrum imperatoris; pallia altarium IX, quedam cum aurifrigio, quedam acupicta. 7,26 panus I niger acupictus ad altare cooperiendum.
45

ad acutarius
ad *acutio 50
ad acyrologia
ad 1. ad
3. ad *v.* ac
4. ad *v.* 2. a
55 *ad* adaequatio 55
ad adaequo(r)
ad *adalingus (edel-)
ad adamantinus
ad adamas
60 *ad* adaperio 60
adi. adapertus
ad adapertio
ad *adaptatio
ad adapto
65 *ad* *adaptus 65
ad adaquo

post p. 160,18:
*adaudio, -ire. *oboedire – Gehör schenken, gehorchen:*
70 GLOSS. psalt. Lunaelac. 139,12 oportet .:endum esse legem. 70

ad adaugeo
ad avus *v.* atavus

	adcellero v. accelero [adconcordo v. *accordo.] ad addecet ad addecimo	
5	ad *addextro (ade-) ad 1. *addico adi. addictus ad addictio [addida v. ad et dida.]	5
10	ad addisco ad additamentum ad 1. additio ad 1. addo (attentes) adi. additus	10
15	2. addo v. abdo ad addubito ad adduco ad adductor	15
20	post p. 169,13: addulco, -are. <i>dulcificare – süß machen</i> : PRAECEPT. diaet. II ¹ 34 propter sanguinem -andum (dulcendum, dulciendum var. l.; item IX 41).	20
25	ad 1. adeo adv. ad 2. adeo, adire ad 1. adeps [2. adeps v. 1. ad et epiphora.] ad adeptio	25
30	ad *adeptivus ad 1. adepto 2. adepto v. adapto ad adesco ad adhaereo (-her-)	30
35	post p. 177,8: [adheredibus v. ad et heres.] ad adhibeo ad adhibitio	35
40	ad adhortatio ad adhortatus ad adhortor ad adhuc ad 1. adiacentia	40
45	ad adiaceo p. 182,43: acc. sing. -ium: ACTA civ. Kil. 626. subst. adiacentia, -um	45
50	ad adibilis ad 1. adicio, -ere (addiciens) ad 2. adicio, -onis ad 1. adiectivus subst. adiectivum adv. *adiective	50
55	ad adiectus ad adigo [adilluminatura v. 1. ad et *illuminata.] ad adimo ad adimpleo	55
60	post p. 188,54: *adimpletivus, -a, -um. <i>qui omnia implet – erfüllend</i> : ALBERT. M. div. nom. 2,80 p. 93,67 'Deitas Iesu est causa omnium' secundum exitum rerum ab ipsa et 'za' (PG 3,648 ^c ἀποπληρωτικῆ), secundum quod conduit unumquodque in suam perfectionem.	60
70	post p. 189,6: *adinspector, -oris m. <i>inspector – Beobachter</i> : RADBERT. Adalh. 61 p. 1539 ^c prudentiae ... mille oculis -r (ex ASBen.; inspector ASBoll. p. 106).	70
	ad adinvenio	

- ad adinventio*
ad adipiscor (adep-)
- 5 *post p. 192,20:*
***adispargo**, -ere. *dispergere, dissolvere – entfernen, auflösen*: RECEPT. Bamb. 5 si sanguis fuerit in oculis, grocumeris ... et super oculos ponis; mire sanguinem de oculis :-e (-it var. l.). 5
- 10 *ad aditus*, -us 10
- post p. 193,37:*
***adiudicativus**, -a, -um. *praedicativus, definiens, positivus – (unbedingt) aussagend, definierend, bejahend*: CONR. MUR. summ. p. 162,19 de diversitate verborum, que requirit diversitas litterarum: ... sunt verba ... abiudicativa, -a. 15
- ad adiudico*
ad adiumentum
ad adiunctio 20
- post p. 195,29:*
***adiungibilis**, -e. *qui (ad-, con)iungi potest – vereinbar, verknüpfbar*: ALBERT. M. eth. I 852 p. 714,92 omne ..., quod additum auget, convenit secundum formam; sed minimum bonum additum per se bono auget bonitatem ipsius; ergo convenit secundum formam cum ipso; ergo est per se bonum et sic est per se :-e alteri (*sim.* p. 715,29. 37. 39). 25
- 30 *ad adiungo*
subst. 1. adiunctus, -i
3. adiunctum, -i 30
- post p. 203,71:*
***admantatio**, -onis f. *immantatio – ‘Immantation’*: v. vol. IV. p. 1323,69. 35
***admanto** (am-), -atum, -are. *usu absol. vel c. abl. vel c. de. induere (chlamyde purpurea pontificali) – (mit dem päpstlichen Purpurmantel) bekleiden, ‘immantieren’ (de re v. vol. IV. p. 1323,63)*: ORD. elect. pap. 1,2 in quem maior pars cardinalium convenerit, ipsum archidiaconus de pluviali am-at et electo nomen imponit. 1,20 quando extra urbem eligitur, cum am-ant, cantant ‘te Deum laudamus’. 2,1 vadit ad Sanctum Petrum am-tus rubeo pluviali. cf. *immantare. 40
- 45 *post p. 223,35:*
adnepos, -otis m. *abnepotis filius, atavi nepos – Ururgroßenkel*: EPIST. Teg. II 112 p. 142,1 -os et adneptis VI° generatio et V^{us} gradus est (*cf. comm. ed. p. 141*). 45
***adneptis**, -is f. *abnepotis filia, atavi neptis – Ururgroßenkelin*: v. l. 46. 50
- post p. 228,19:*
adnubilo (ann-), -are. *obnubilare – vernebeln, verdunkeln*: PETR. CAS. chron. 4,109 p. 574,29 ne, dum omnes confuse vel dicunt vel loquuntur, veritas -etur. 55
- ad *adnuntiatus post p. 230,47:*
*adv. *adnuntiative. 1 in adnuntiatione, praedictione – bei der Verkündigung*: EVANGEL. Col. (cod. Darmst. 1640 f. 19) regis caelestis hic angelus fatur et virgo an-e salutatur mundi redemptorem paritura et ipsa futura caeli regina (*alluditur ad adnuntiationem Domini*). 2 modo praedicationis, evangelizationis – *in der Art einer Verkündigung*: ALBERT. M. Matth. 4,23 p. 99,63 ‘evangelium ... est bonum nuntium’, quod conducit ad regnum, et ideo an-e et exhortative ... debet praedicari et doceri. 60
- 65 *post p. 236,14:*
***adoptativus**, -a, -um. *adoptivus – adoptiert*: PAULIN. AQUIL. c. Fel. 1,33 l. 27 propheta ... illum (sc. Christum) et apostolus et Deum sine additamento nuncupativi et Filium absque adiectione -i confitentur, quia eqs. (*ibid. saepe*). 70

post p. 244,39:

***adoro**, -atum, -are. *rorare* – (mit *Tau*) *benetzen*:
DYNAMID. Hippocr. 1,5 -tum (ar- ed. V. Rose, *Anecdota*
5 *Graeca*. 1870. p. 133) minusque madefactum levissimum est (sc.
hordeum). 5

ad p. 246,39 post 2. **advena**:

***advenatus**, -us *m. tributum advenarum* – *Fremdensteuer*:
10 CHART. Sigeb. 92 p. 194,25 (a. 1221) statuimus (sc.
archiepiscopus) ..., ut, quicumque talium (sc. *advenarum*)
ad manus abbatis de loco in ius cercensualium ecclesie se
offerre voluerit, mortua circa eos -us exactione res ipsorum ...
15 ad suos devolvantur heredes. 15

post p. 256,66:

***adviatorium**, -i *n. t. t. liturg. i. q. invitatorium q. d.* –
Eröffnungsvers, 'Invitatorium': LIBER ordin. Sedun. A 45
20 Dominica tercia: -ium 'ecce, venit rex' (*ibid. saepius*, e. g. 106.
236. 752; *alternatur c. invitatorium*). 20

post p. 300,37:

***aequalitas** (e-), -atis *f. aequalitas, uniformitas* –
Gleichheit: HERM. CARINTH. essent. 1 p. 118,22 quo e-
25 (equalitas C) eiusdem motus omnis diversitatis inequalitati
principium foret et finis (*v. comm. ed. p. 269sq.*). 25

post p. 325,16:

***aeromantis**, -is *m. (ἀήρ et μάντις) qui ex aere divinat* –
30 *einer der aus der Luft weissagt, 'Aeromant'*: THEOD. TREV.
phys. 310 -is ab orbe (gloss.: id est aere), aqua pollet ydromante
(*cf. notam ed.*). 30

post p. 355,21:

***affidatio**, -onis *f. (cf. *affidare) actio se in tutelam*
35 *conferendi* – *das Sich-Anvertrauen*: INNOC. III. registr. 2,152
ut homines, qui se tibi (sc. *archiepiscopo*) vel ecclesie tue
recommendarere voluerint, quod secundum terre (*i. Basilicatae q.*
d.) consuetudinem 'o' nuncupatur, ... tibi recipere liceat. *v. et*
40 *vol. II. p. 1118,68.* 40

post p. 363,56:

***afflictim** *adv. cum afflictione, misere* – *kläglich*: HERM.
SANGALL. Wibor. 1,25 ille (*lucifer, i. diabolus*) -m (afflictum
45 *var. l.; afflictim ASBoll.*) clamitans ... surrexit a tellure. 45

ad **affligo** post p. 366,8:

***afflicte**. *afflicto animo, abiecte, triste, maeste* –
50 *niedergeschlagen, bedrückt, betrübt*: HILDEG. epist. 24,16 ut
cum paterna pietate lamentabilem vocem, qua in tribulatione
nostra -e ad te clamamus, ... exaudire digneris (sc.
archiepiscopus). 50

post p. 368,68:

***affronto** (-run-), -are. (*de usu et formatione v. D. Vitali*,
55 *Mit dem Latein am Ende? 2007. p. 378*) *adiacere, attingere* –
angrenzen: TRAD. Altaerip. 303 p. 315,13 (c. 1162/1214) III
posas, que -untant en Pra Salvar desur habens campum
Aymoni eqs. 304 II posas, que -ant campum.
60 60

post p. 378,34:

***agglisco** (agl-), -ere. *ardescere, ardere, desiderio fervere* –
(*ent*)*brennen (für), sich (glühend) sehnen (nach)*: PETR. DAM.
65 serm. 2,6 l. 124 illis ... terrarum finibus beati viri iam
medullitus -bant, illam terrae glebam suis providere corporibus
anhelabant, quam eqs. epist. 106 p. 177,10 coepit (sc. *frater*
meus aegrotus) quasi cuilibet adventanti gratulabundus -ere,
iucundanter hilarescere. 118 p. 332,16 quatinus ad tantae
solemnitatis gloriam non modo spiritali tripudio mens agl-
70 at, sed et ipsa caro, quae afflicta fuerat, refrigerium sensura
congaudeat. 137 p. 471,30 qui non interfuimus praeliis, de
peractis -imus gaudere triumphis. 70

- post p. 379,3:
 ***aggratulatio**, -onis *f.* (gratulatio) *gaudium* –
Freude(nbekundung): ALBERT. M. Matth. 14,14 p. 428,30
 tertius paragraphus est, in quo quattuor dicuntur, -is videlicet
 5 occursum et beneplaciti sive dilectionis respectus et 5
 misericordiae affectus et miseracionis effectus.
- post p. 379,6:
 ***aggravamen**, -inis *n.* (gravamen) *damnum*,
 10 *detrimentum* – *Schaden, Nachteil*: CHART. Stir. IV 380 (a. 10
 1270) ne ... huic negotio dubium vel oblivio fuerit aliquid per
 processum temporis -n.
- post p. 383,55:
 15 **aggressura**, -ae *f.* *aggressio* – *Angriff, 'Aggression'*: CONST. 15
 Melf. 1,18 p. 170,12 que (*poenae*) super -is (aggressionibus,
 aggressoris, aggressurius *var. l.*), violentiis et iniuriis per ...
 constitutiones ... inducte noscuntur.
- post p. 391,59:
 20 **Agnoitae** (Gnonitae), -arum *m.* (Αγνοῖται; *v. ThLL. s. v.*)
 20 *de secta christiana* ('*Agnoëten*'; *cf. LThK. 3 I. p. 240sq. s. v.*):
 BERTH. RATISB. serm. exc. p. 67,8 alii male (*sc. sentiunt*) de Dei
 25 sapientia, ut Gnonite, qui dicti sunt ab ignorantia (*ex Isid.; v.*
 25 *notam ed.*), quod Christi Deitas, que sunt scripta de futura die
 et hora, ignore[n]t.
- ad agnomino p. 392,26sqq.*: CHART. Raitenh. 303 p. 244,37
 30 (a. 1270) Hainricus civis in Purchusen -tus Latinus. 30
- post p. 395,7:
 ***agnulinus**, -a, -um. *qui est ovis, agninus* – *Schafs-*
 PRAECEPT. diaet. II 33 mense Septembri lac caprinum aut -um
 35 (anuglino, anunculinum, anulnuclinum miclinum *var. l.*)
 35 ieiunus bibe (*ni subest agnellinus*).
- post p. 404,67:
 ***agonalis**, -e (*pro: *agonalis p. 404,26-28*) *in editione nova*
 ALBERT. M. metaph 5,3,6 p. 264,71.
 40 40
- post p. 405,61:
 ***agonizatorius** (-isa-), -a, -um. (agonizare; *cf. *agonizator*)
 45 *ambitiosus, difficilis* – *ehrgeizig, herausfordernd, schwierig*:
 DHUODA lib. man. 1,1,13 ne me reprehendant pro eo, quod
 45 sim temera in tali subintrari -o (*ci. agonisatorio P, -trio ed. vix*
recte, ut vid.) acumine laboris, ut tibi (*sc. filio*) aliquid de Deo
 dirigi audeam sermonem.
 [agonizatarius *v. *agonizatorius.*]
- post p. 414,66:
 50 ***aicharius** (ac-), -i *m.* (*theod. vet. eicher, ichter*) *qui*
 50 *mensuras et pondera aequat, ponderat* – *einer der Maße und*
Gewichte eicht, Eichmeister, 'Eicher': TRAD. Diess. 39 (c.
 1234/41) testes: ... Chönradius murarius, Svikerus venator, ...
 55 Chönradius -us. 43 Chönradius ac-us, Ülricus faber, Lepus
 55 piscator.
- post p. 414,72:
 ***aigana**, -ae *f.* (*cf. theod. Eigen*) *proprietas* – *Eigen(tum)*:
 60 *v. vol. IV. p. 1191,4.* 60
- post p. 419,52:
 ***alabanda**, -ae *f.* (ἀλάβανδα; *cf. alabandina*) *species*
 65 *carbunculi* – *Granatart*: ARNOLD. SAXO flor. add. 7 lapides
 65 rubei seu ruffi translucetes: -a, balasius eqs.
- post p. 420,35:
 ***alabum**, -i *n.* (*orig. et signif. inc.; cf. W. Horn, E. Born, The*
 70 *Plan of St. Gall. III. 1979. p. 118 adn. 129*) ADALH. brev.
 70 Corb. 23 p. 405,23 quae (*minutia*) de illis porcis fit, unde -um
 fit.

- post p. 426,23:
 *albergatio, -onis f. *servitium hospitii sive census vice hospitii praestandus* – Beherbergung oder Herbergssteuer: v. vol. IV. p. 617,61. 5
- post p. 439,49:
 ?*aldiaris, -a, -um. *ad ius aldionum, ad aldionem pertinens* – das Aldenrecht betreffend, Alden-: CHART. Ticin. 103 p. 41,31 (a. 1213) -o nomine (ni subest *aldiaricius, v. notam ed.; v. p. 41,22 aldiaritio nomine [item p. 42,11. ibid. al.]). 10
- post p. 454,11:
 *aligeninus, -i m. *alienigena* – Fremdling, Fremder: THIETM. chron. 1,19 p. 24,32 maxima perdicio est -os (A et postulavit H. F. Haefele, aligenienas p. corr. V, alienigenos ed. et CHRON. Thietm.) regnare. cf. 1. alienigenus. 15
- post p. 454,32:
 *alimen, -inis n. *confunditur in codd. c. alumen. pabulum* – Futter: CONST. Melf. 1,86 p. 130,27 (edd. H. Conrad et al. 1973) granetarias, piscarias, herbas -is (ci. edd., ut vid.; aluminis codd., cf. ed. Stürmer p. 261,3) et ... omnia, quae per nostram curiam procurantur, ad procurationis suae sollicitudinem revocabit (sc. procurator). 20
- post p. 459,44:
 *aliquarius, -a, -um. ?*inconstans, levis* – ?wankelmütig, flatterhaft: CONR. MUR. summ. p. 159,28 mulier deridenda ... poterit nominari: ... -a, antiquaria, anhelitu fetida. 30
- post p. 462,43:
 aliquispiam, -quapiam, -quodpiam. *quisquam* – irgendwer, irgendeiner, wer auch immer: CHART. Stir. IV 24 p. 16,35 (a. 1261) Wichardum de Strazburch ... obligarunt (sc. ministeriales) ad conpescendum omnem motum impetitionis, qui forte calumpnia alicuius -m ... possit excitari. 35
- post p. 466,49:
 *aliuslibet, alialibet, aliumlibet. ?*dat. alibet. quilibet alius* – ein beliebiger anderer (abund.): CHART. Basil. B 42 (c. 1230) quod ... filius meus (sc. conversi) sui que utterini non debeant nec possint eandem schûpozam cuiquam alibet vendere, sed eqs. 40
- post p. 469,34:
 *allectrix, -icis f. *quae allicit, attrahit* – eine die anlockt, Werberin: CONR. MUR. summ. p. 159,28 mulier deridenda ... poterit nominari: ... amorosa, -x. 45
- post p. 473,21:
 allegorista (allig-), -ae m. (ἀλληγοριστής) *explanator (scripturarum) secundum sensum allegoricum* – allegorischer Erklärer (der Schrift): GLOSS. psalt. Lunaelac. 60,3 fines terrae Iudaeam significat, ... alli-ae autem dicunt: quando terrena opera transit (sim. 100,8 -ae. 103,27). 100,6 secundum -as. 55
- post p. 478,11:
 *alligantia, -ae f. (alligare) *ligatura* – Verknüpfung: WILH. SALIC. chirurg. 2,12 p. 335^D quia diaphragma reflectitur in sua contiguatione et -a cum spina et costis. 2,23 p. 339^A ex continuatione et -a nervorum cum cerebro. 60
- ad almus post p. 491,58:
 adv. *almiter. *pie, clementer* – gütig, gnädig: FORM. Salisb. II 3,22,5 -r mihi fidem tuam ostendis (sc. dominus). 65
- post p. 504,27:
 *altaragium (altena-), -i n. *obventio altaris* – Altareinkünfte: INNOC. III. registr. 2,90 p. 190,29 ecclesiam de Tonaio cum medietate -enagii (sc. confirmamus; v. notam ed. et cf. DuC. s. v.). 70
- post p. 511,39:

- * **alterificus**, -a, -um. *diversus, dispar, alius – verschieden (beschaffen), unterschiedlich, anders*: PETR. VINDOB. epist. 7 (MediaevStud. 24. 1962. p. 20; c. 1170) non ex eodem unus est *Deus* et trinus, sed proprietatibus *is* (ex *Sophronii epist. synodica*, v. *notam ed.*; cf. PG 87/3,3160^A ἑτέρας) est trinus et essentia individua est unus. 5
- ad alumnus p. 529,63sqq.*: AMARC. serm. 2,252 de vestre (sc. *Iudaeorum*) stirpis *pna* Messias satus est sine crimine concubitoris. CARM. Bur. 101,13,2 *a* (alunpna, alupna, -pna, ad lumina *var. l.*) Lede (*i. Helena*). 10
- post alx p. 531,9*:
* **alymphaticus**, -a, -um. *lymphaticus, madens (lacrimis) – tränenmass, feucht (von Tränen)*: ODILO CLUN. Adelh. 15 crederes eam ... quasi iam martyris Mauricii vestigia invenisse *o* (lymphatico *SI*, ac lacrimoso *add. TI*) ore perlingere. 15
- post p. 532,50*:
* **Amalficola**, -ae m. *incola civitatis Amalfi q. d. – Bewohner von Amalfi, 'Amalfitaner'*: WILH. APUL. gest. 3,417 Gisulfo mandat *Robertus*, *A-as* cesset vexare. cf. *Apenninicola, *Audomaricola. 20
- post p. 533,38*:
* **amanto** v. *admanto. 25
- post p. 536,52*:
amaro, -are. *amarum reddere – verbittern*: CARM. Bur. 77,32,2 quisquis amat, itaque mei (sc. *puellae*) recordetur nec diffidat illico, licet *etur*. 77,33,4 dulce mel qui appetunt, sepe stimulantur; sperent ergo melius, qui plus *antur*. 30
- post p. 537,4*:
amarulentus, -a, -um. *acerbus – bitter, kränkend, gebässig (in der Rede)*: CONR. MUR. summ. p. 159,29 mulier deridenda ... poterit nominari: ... *a*, ... avara *eqs*. 35
- ad 1. amator p. 539,36*: DHUODA lib. man. 3,10,27 ipse (*Dominus*) humani generis *r* (*ci.*, *amitor ed.*, *dub.*, v. *notam*; auctor *P*) ... non denegat pro meritis beneficia largiri. 40
- ad p. 571,56 post 2. amitto*:
[amitor v. 1. amator.] 45
- post p. 547,50*:
* **amblacium**, -i n. (cf. *Wartburg, Frz. etym. Wb. I. p. 83sq. s. v. *ambillatium*) *subiugium lorum – Jochriemen*: ADALH. brev. Corb. 4 p. 380,10 iugum cum *o* et coiunclis. 45
- post p. 558,43*:
* **amezator** (admiz-, am(m)iz-, amita-, amensa-, -zia-), -oris m. (cf. *ital. mezzo, mezzatore; v. et Sella, Gloss. Lat. Emil. et Gloss. Lat. Ital. s. v.*) *mediator – Mittler*: CONST. Melf. 1,81 de iunctis et *bus* (amiz- *O*, amit- *V2*, amezi- *Va*) sublatis: ... cum ... statutum sit, ut iudices de questionibus cognoscentes per nostram celsitudinem debeant promoveri, iunctas et *es* (admiz- *Pa*, amiz- *R*, ammi- *C*, amens- *V2*), qui per privatorum consensus ad decidendas questiones ... eligebantur hucusque, ... eligi prohibebimus. 50
- post p. 604,2*:
* **anaboleus** (n-), -a, -um. (ἀναβολεύς) *fort. de ferramento ad saniem sim. extrahendum apto ('Eiterzieher')*: ARS med. 6 (MittellatJb. 22. 1987. p. 31 l. 37) <a>n-us (v. *comm. ed. p. 37 adn. 37*). 65
- post p. 617,59*:
* **anastrophalis**, -e. (ἀναστροφή) *t. t. rhet. et philos. i. qui ad transmutationem, inversionem pertinet – die Umkehrung betreffend (de re v. Lausberg, Rhetorik § 462,3^e et 713)*: THEOD. TREV. phys. 384 arithmeticalis index, rerum digna 70

supplex, natura compta strophis et res -is, duo sunt ad se reversa, contra semel adorsa.

5 *post p. 637,68:*
 ***angeleitas**, -atis *f. natura angelica – Engelhaftigkeit:* 5
 ALBERT. M. div. nom. 4,180 p. 265,37 in angelo tamen,
 secundum quod est angelus, id est, in quantum stat sub forma
 -is, quae declarationem divinae bonitatis in eis ostendit
 10 non potest esse in eis aliquod malum. 10

post p. 639,11:
 ***angelitus** *adv. 1 per angelum, ab angelis – durch einen*
 15 *Engel, von Engeln:* PETR. DAM. epist. 28 p. 250,10 meum te (*sc.*
inclusum) angelum esse constitui, ut in dubiis rebus 15
 quodcumque haesitanti ... mihi consilium ex tuo ore
 procederet, ita protinus indubitanter acciperem, ac si vox mihi
 caelestis oraculi -s intonaret. 114 p. 302,11 quae (*segetes*
 20 *spirituales*) caelestibus horreis -s inferantur. 142 p. 520,10 -s
 dictum est: 'gloria eqs.' 2 *angelice, modo angeli – engelgleich:* 20
 PETR. DAM. epist. 109 p. 218,2 nonne tibi (*sc. papae*) videtur
 esse mirabile hominem fragili adhuc carne circumdatum, ut ita
 loquar, -s vivere.

25 *post p. 670,21:*
 ***anitergium**, -i *n. (cf. facitergium) pannus ad anum* 25
purgandum aptus – Toilettentuch: PETR. DAM. epist. 50 p.
 113,12 vesaniae est ad esculentiores epulas inhiare et -a cum
 eisdem in cuniculos mergenda depingere. 72 p. 364,6 ad
 30 requisita naturae necessaria ... -a. 30

pro p. 676,18:
 1. ***annonalis**, -e. *ad annonam pertinens – Getreide-:*
 35 CHART. Aquens. 204 l. 16 (a. 1200) medietas unius molendini
 -is et prati septem iurnalialia. 35
 [2. **annonalis** *v. annualis.*]

post p. 687,17:
 40 **antapocha** (antha-, anthip-, antep-, -ota, -ca *sim.*), -ae *f.*
 (ἀνταποχή) *cautio, securitas – Gegenquittung:* CONST. Melf. 40
 1,52,2 actorum notarii ... pecuniam omnem ... ad generalem
 pondus regni recipiant et conservent et de receptis infra diem
 receptionis gratis faciant apodixam, et ipsi -cam (-am *M_a*,
 45 anthipotam *P_a*) recipiant de solutis. 1,80 ex instrumentis in
 45 cartis papiri ... scriptis, nisi sint apoce vel -ce (-te *R*, antapoce
P_a, -epoce *O*), in iudiciis ... nulla ... probatio assumatur.

post antecido p. 693,6:
 50 ***antecipio**, -cepi, -ere. *antea accipere – vorher annehmen:*
 CHART. Mog. A II 238 p. 432,9 (a. 1157/58) ab ... Beringero 50
 pro contradictione castri nostri quandam suam villulam ... in
 proprietatem ... recipientes ... pro servitio -epimus.

55 *post p. 693,26:*
 ***antedestinatio**, -onis *f. condicio, sors – Determiniertheit,* 55
Bestimmung im Vorhinein: ALBERT. M. div. nom. 5,25 p.
 317,15 quandoque ... dicitur praedestinatio praeparatio gratiae
 in praesenti et gloriae in futuro quasi -o (praedestinatio *N*),
 secundum scilicet quod aliquis dicitur destinari in finem sive
 60 mitti vel dirigi, et providentur ei ea, quae sunt necessaria in
 60 perveniendo ad finem, et sic convenit tantum Christo homini et
 angelis et hominibus.

65 *post p. 693,31:*
 ***antedo**, -datum, -are. *primo dare – zuerst, vorher geben,* 65
vorgeben: HERM. CARINTH. essent. 1 p. 86,15 creatio quidem
 a primordio principiorum ex nichilo, generatio autem rerum ex
 -tis principis usque nunc. *partic. praes. usu subst.:* ALBERT.
 M. eth. I 777 p. 657,50 ponit quaestionem dicens, 'utrius', id est
 70 cuius duorum, 'est ordinare', id est mensurare, 'dignitatem',
 70 utrum scilicet '-dantis (*p. 116^a,23 τοῦ προῖεμένου*) vel
 praeaccipientis'.

post p. 694,50:
 ***antelibatus**, -a, -um. *separatim scribitur. antedictus, prae-, suprafatus – (vor)erwähnt*: DIPL. Arnulfi 140 p. 212,21 ante libatus ... imperator (cf. 60 p. 88,12 praelibati monasterii).
 5 cf. *antetitulus. 5

post p. 696,12:
 ***anteopus**, -eris n. *prologus, praefatio – Vorrede*: FORM. Salisb. II 3,10,13 ut quidam peta (*i. poeta*) dixit in -e: 'eqs.' (*v. notam ed.*).
 10 10

post p. 696,48:
 ***antependium** (antip-), -i n. *vestimentum altaris – Altarbehang, 'Antependium' (de re v. RDK I. 1937. p. 441sq.)*: CATAL. thes. Germ. 135,9 (c. 1092/1104) anti-a et similia ornamenta pretiosa.
 15 15

post p. 696,49:
 ***antepes**, -edis f. *pes prior – Vorderfuß*: CARM. de nat. animal. 1979 -des necit *vespertilio* alis, non posteriores. 1989 -des nexos gerit et non posteriores.
 20 20

post p. 698,8:
 ***antepaedica** (-re-), -orum n. *de opere Boethii introductio ad syllogismos categoricos q. d. i. q. introductio, prolegomena ad Categorias (vel Praedicamenta q. d.) Aristotelis – Einführung in die Aristotelischen Praedikamente (in titulo libri)*: SIGEB. GEMBL. catal. 246 laudent eum (*Boethium*) seculares, quod ... Antepre-a ... scripserit.
 25 25
 30 30

post p. 701,20:
 ***antesum**, -esse. (*cf. theod. vorsein; v. J. u. W. Grimm, Dt. Wörterb. XXVI. 1951. s. v.*) *usu absol., c. contra, pro. adiuuare – in Schutz nehmen (gegen, vor)*: CHART. Tirol. notar. II 177 (a. 1242) Conradus ... pro se et pro claustrum de Piburch dixit se bene fore solutus a Egenoni Parvo de XXV libris Ver. ... et promisit ei -esse contra claustrum ... et contra quilibet personam (*sim. 265^b pro quilibet personam. 387. cf. e. g. 101^a p. 58,8 si ... unus alii non adiuuaverit contra quilibet hominem*).
 35 35
 40 40

post p. 701,34:
 ***antetitulus**, -a, -um. *separatim scribitur. antedictus, prae-, suprafatus – oben genannt, (vor)erwähnt*: DIPL. Arnulfi 57 ut -us (ante titulus ed.) fidelis noster de hiis omnibus ... liberam ... habeat potestatem tenendi eqs. (*v. P. Kehr, SBBerl. 1939/IV. p. 51 et adn. 4*). 140 p. 213,3 ut ipsa collectio fratrum omnes res ante titulas ... in suos usus ... habeant (*cf. 145 istis infra titulas casis dotavimus eqs.*). *cf. *antelibatus, *infratitulus*.
 45 45
 50 50

post p. 708,29:
 ***anticlasis** (-tyc-), -is f. (*cf. ἀντικλάσις, ἀνάκλασις, ἀντανάκλασις*) *t. t. gramm. et rhet. i. q. reflexio, (ant)anaclasis – Wiederaufnahme (eines Gedankens im Dialog), Umdeutung (de re v. Lausberg, Rhetorik § 663)*: CONR. MUR. summ. p. 61,15 faciunt *subscriptae figurae* interdum incongruitatem, interdum intellectus obscuritatem: ... anty-is.
 55 55

ad **antidora** 60
 p. 708,57: *vel antidorum*, -i n.
 p. 708,59: CHART. Sil. D IV 92 p. 74,4 explorati iuris regula asserit donatarium donatori ad -a naturaliter obligatum.
 60 60

post p. 710,34:
 ***antimetabole** (-thym-, -bula) f. (*ἀντιμεταβολή*) *t. t. gramm. et rhet. i. q. per-, commutatio – Umstellung, Überkreuzung (de re v. Lausberg, Rhetorik § 801)*: CONR. MUR. summ. p. 61,14 faciunt *subscriptae figurae* interdum incongruitatem, interdum intellectus obscuritatem: ... anthy-ula.
 65 65
 70 70

post p. 714,39:

- 5 * **antiquioritas**, -atis *f.* *aetatis gradus* – (*Reihenfolge nach dem*) *Dienstalter*, ‘*Anciennität*’: CONR. MUR. lib. ordin. 179 in ista (*sc. nativitatis Domini*) die ... plebanus, vel plebano absente ... aliquis canonicus antiquior in ordine sacerdotum, missam in gallicantu ... celebrabit ...; tamen si ista -s cadit in ministros publice misse, ebdomadarii proximi antiquiores in ordine sacerdotum, subdiaconorum, diaconorum ad missas in gallicantu et mane prenotatum ordinem observabunt. 5
- 10 *post p. 722,36:*
* **antithema** (-thyt-), -atis *n.* (ἀντί et θέμα, cf. ἀντίθεσις) *t. t. gramm. et rhet., fort. i. q. antithesis, immutatio – viell.: ‘Antithese’, Änderung, Umstellung (de re v. Lausberg, Rhetorik § 462.2 et 495):* CONR. MUR. summ. p. 61,15 faciunt 10
15 *subscriptae figurae* interdum incongruitatem, interdum intellectus obscuritatem: ... anthy-a. 15
- 20 *post p. 722,55:*
* **antithetus** (-ite-), -a, -um. (ἀντίθετος) *contrarius, contra-, oppositus – kontrastierend, gegensätzlich, widersprechend:* PS. VEN. FORT. Leob. 35 quidam ex monachis vocabulo Tyrannus crudelis quidem -teto nomine, sed praeclarus virtute. 20
- 25 *post p. 725,45:*
* **antyx** (antus) *subst.* (ἄντυξ) *orbis – Kreis(lauf):* EUGEN. VULG. calend. 25 bis bino bisse no tempore mense in quadriga rotans fugit inpausabilis antus (*v. notam ed.*). 25
- 30 *post p. 732,30:*
[**apagatorum** *v.* *apparo.*] 30
- 35 *ad apparatus* *p. 772,49:* CHART. Bund. 1107 (a. 1267) dixerunt (*sc. domini*) se habere in depositum ... unum Digestum novum cum tribus libris Codicis in uno volumine ... cum aparatu comuni, et quadraginta duos quaternos Codicis et Digesti veteris aparatorum (*cod., apagatorum perperam ed.*) pro maiori parte de aparatu domini Acursii. 35
- 40 *ad apparo* *p. 778,25:* *pendet de:* CHART. Bund. 1107. 40
p. 778,32: (*glossis*) *instruere, explicare – versehen, glossieren, kommentieren (mit):* CHART. Bund. 1107 (a. 1267) dixerunt (*sc. domini*) se habere in depositum a magistro Gerardo 45
45 Cremonensi ... unum Digestum novum cum tribus libris Codicis in uno volumine ... cum aparatu comuni, et quadraginta duos quaternos Codicis et Digesti veteris aparatorum (*cod., apagatorum perperam ed.*) pro maiori parte de aparatu domini Acursii (*cf. p. 772,46sqq.*). 45
- 50 *ad astipulatio* *p. 1102,50:* abs-: *fort. add.:* BALTH. Fridol. 21. 50
p. 1103,5sqq.: BALTH. Fridol. 21 per cartam sue (*sc. regis*) manus ab-e (*ci. ed., obstipulatione codd., obstipatione ed. Colgan*) firmatam. 55